
L'AVENÇ DE CORNELLÀ

dossier

IGNASI DOÑATE

PRESIDENT DE L'AVENÇ DE CORNELLÀ

Naixement i antecedents

L'Avenç de Cornellà, Associació pel patrimoni històric i la cultura es constituí el 3 de març de 1994 amb l'objectiu de promoure la defensa i conservació del patrimoni històric, artístic, arquitectònic i cultural de Cornellà.

Pocs mesos abans, el 29 de setembre de 1993, el ple de l'Ajuntament havia aprovat encarregar a la Comissió Municipal de Patrimoni un estudi de l'estat en què es trobava el patrimoni històric, malament o bé, protegit pel catàleg i la normativa aprovats l'any 1986. La preocupació per la poca perspectiva de la revisió que es volia dur a terme i les obres de l'any 1989 d'enderrocament del que havia estat el Centre Catalanista l'Avenç van ser els determinants de la constitució de l'entitat que, l'endemà mateix de la seva fundació, s'adreçà a l'alcalde de la ciutat demanant la restitució dels elements identificatius de la malmesa façana del Centre Catalanista i l'acceptació que un delegat de l'Avenç pogués participar en les reunions de la Comissió Municipal de Patrimoni.

Tot i que l'Avenç no es va constituir primordialment com a centre d'estudis, un dels seus objectius fundacionals va ser el de «promoure estudis i recerca sobre el patrimoni, la cultura, els costums i la història de la ciutat». Tenia com precedent més immediat l'associació Els amics de l'Art Vell i de les Tradicions, constituïda l'any 1948, entitat que va tenir una activitat força rellevant amb la publicació l'any 1968 d'una *Miscel·lània Històrica de Cornellà de Llobregat*, la recuperació de celebracions tradicionals, l'organització

d'actes culturals i la pressió a l'Ajuntament a fi que aturés el progressiu i greu deteriorament del Castell.

Posteriorment, en el tardofranquisme, la reivindicació cultural del patrimoni es revifaria després de l'enderrocament de masies històriques com can Pi de Baix, can Mèlich, cal Guerro i d'altres... sense arribar a quallar en una nova entitat.

Les activitats

Al llarg dels anys l'activitat de l'Avenç s'ha caracteritzat pels intents d'evitar, si no frenar, les operacions especulatives del sòl en perjudici, tant d'un urbanisme integrat, com de les poques peces arquitectòniques que són patrimoni i senyal de la identitat de la Ciutat. L'Ajuntament ha participat al llarg del temps d'aquest procés d'especulació o aprofitament al màxim de les possibilitats edificatòries, no tan sols amb la planificació urbanística i amb l'atorgament de llicències d'obres, sinó també amb l'activitat constructiva de l'empresa municipal Emducsa i de l'actual Procornellà.

L'any 1994, el desenvolupament del Pla Parcial Fatjó va suposar l'enderrocament de la Destil·leria Estrada i la construcció d'uns grans magatzems que deixarien una altra masia protegida i de propietat municipal, Can Trabal, fora de context, enmig d'una plaça dura que res tenia a veure amb l'entorn agrícola original.

L'alerta dels veïns, aquest cop, va evitar que l'any 1995 se cegués la façana de la masia catalogada de Can Rissuenyo.

La masia catalogada de Can Fatjó ha estat enderrocada l'estiu de 2014, amb llicència municipal, deixant només dempeus la façana

Les 1.000 signatures recollides i la intervenció de l'Avenç va fer enrere el projecte constructiu a l'hora que s'endegava un procés per salvar l'entorn de la masia, amenaçat per la realització d'altres projectes d'obres.

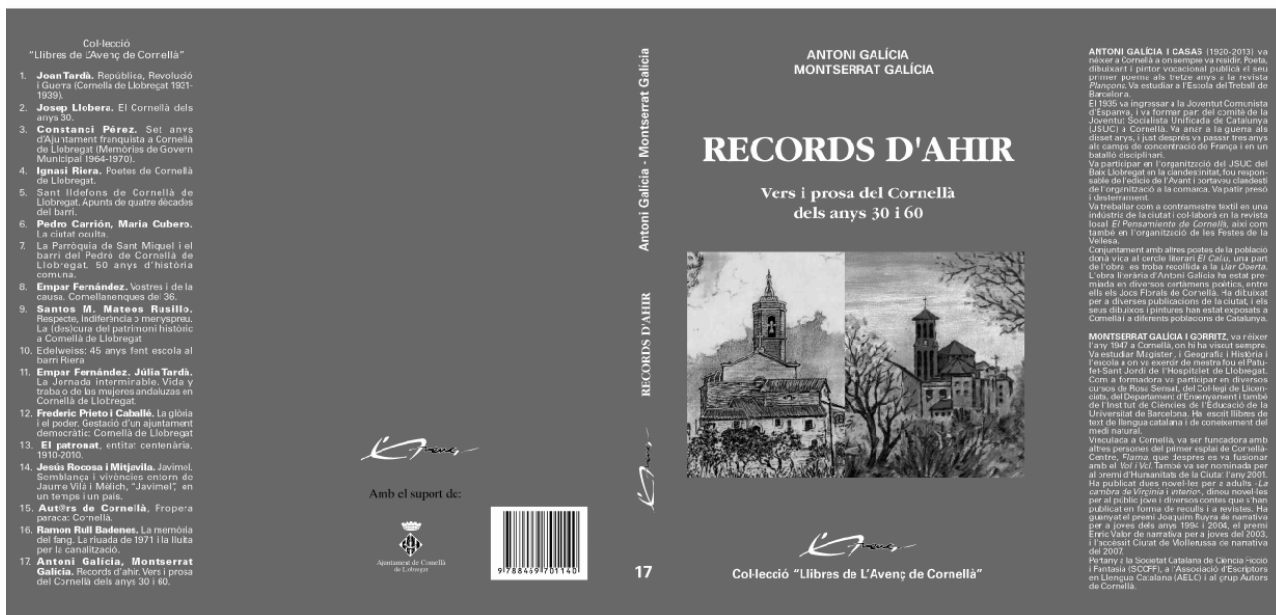
La protecció dels entorns dels edificis catalogats, després de les dues experiències anteriors, va introduir-se com un dels objectius de la revisió del catàleg i de la normativa, que finalment el seu redactor, l'arquitecte Salvador Matas Dalmases, va lliurar el mes de setembre de 1996. El nou catàleg, a més a més, afegia quatre peces més a l'anterior, responent així a les demandes de l'Avenç d'ampliar l'àmbit de protecció, i introduïa una normativa específica que definitivament aprovaria la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 17 de juliol de 2002. Malgrat que el text definitiu no va recollir tots els suggeriments de l'Avenç, el resultat final del pla especial aprovat justificava i explicava el perquè del naixement de l'entitat.

L'Avenç va haver de denunciar les obres de restauració del Castell de Cornellà que s'estaven duent a terme sense pro-

jecte ni estudi previ dels jaciments arqueològics. La suspensió de les obres permeté exhumar un seguit de materials de les èpoques ibèrica i romana.

L'Avenç no dubtà tampoc a acudir a la via judicial penal quan la Renfe començà a enderrocar sense llicència la barana superior de l'estació de tren de Cornellà, malgrat tenir tot l'edifici el nivell màxim de protecció. La suspensió de les obres per l'Ajuntament i la presentació per la Renfe d'un nou projecte que restaurava els elements decoratius enderrocats va permetre recuperar-los. Tot i així l'Avenç mantingué l'acusació particular fins arribar a judici, en el qual segheren com a acusats tres càrrecs responsables de les obres, els quals foren finalment absolts seguint la tesi del fiscal.

L'Avenç participa, amb veu i sense vot, en la Comissió Informativa de Patrimoni Municipal, fet que li permet estar informada dels projectes d'obres que afecten les peces del catàleg i fer sentir la seva veu en defensa dels valors del patrimoni històric de Cornellà.

dossier

Portada del darrer llibre, núm. 17, de la "Col·lecció Llibres de l'Avenç", amb les solapes on hi ha la relació dels llibres publicats per l'Avenç fins al dia d'avui.

El Pla Especial de Protecció del Patrimoni històric, artístic i cultural i Catàleg de Cornellà de Llobregat constitueix un instrument legal molt important per demanar amb insistència un respecte pel patrimoni històric de la Ciutat. El Pla Especial no constitueix cap assegurança però. L'Avenç va fer l'any 2013 una revisió externa dels edificis del catàleg i observà més de 100 deficiències, evidenciant la insuficient observança del pla de protecció per part de l'Ajuntament i de particulars.

Darrerament l'Ajuntament ha atorgat llicència per a l'enderrocament de Can Fatjó, una de les masies més antigues de la ciutat, inclosa en el Catàleg amb la màxima protecció, tant de l'edifici com del seu entorn.

Aquest enderrocament posa sobre la taula la fragilitat dels instruments legals de protecció del patrimoni quan persisteix una política dominant d'aprofitament màxim de les possibilitats edificatòries i es menystenen els valors històrics i culturals de qualsevol edificació inclosa en el catàleg. L'actuació ha estat denunciada en l'àmbit administratiu i, a més a més, obliga l'Avenç a buscar tots els elements possibles de defensa a fi d'acomplir amb fermesa els objectius per als quals fou constituïda.

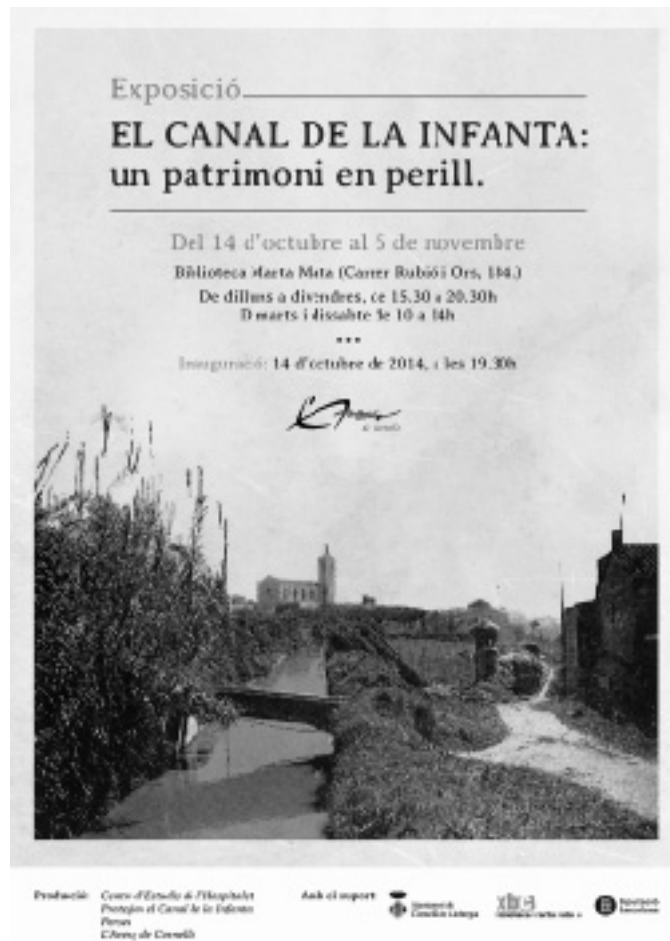
Finalment l'Avenç està treballant per recuperar de la memòria el Canal de la Infanta Carlota. Amb aquest objec-

tiu recupera dades i materials i insta l'Ajuntament a dotar els diversos elements que resten del Canal de l'adequada informació i preservació. Aquesta tasca al voltant del Canal no s'entén si no és amb la col·laboració d'altres centres d'estudis, entitats i particulars de les localitats del marge esquerre de la vall baixa per on passa el Canal, a fi de coordinar actuacions i aconseguir en un futur la recuperació d'alguns trams del Canal encara visibles i el reciclatge de l'antiga estructura com a recorregut de connexió de les diferents poblacions que travessa.

Com a centre d'estudis, l'Avenç col·labora en la dinamització cultural de la ciutat amb l'organització de conferències, amb el foment de la recerca local i, especialment, amb l'edició i publicació a partir de l'any 2000 de la "Col·lecció Llibres de l'Avenç".

Des d'aquell any fins a l'actualitat s'han publicat 17 llibres que fan referència a Cornellà, la seva història, els seus barris, la seva cultura i la seva gent. Aquests llibres, tot i la seva curta tirada i dimensió, són testimonis de primera mà per explicar l'evolució de la ciutat i constitueixen materials d'alt valor per poder estudiar i entendre la història de Cornellà.

Per dur a terme la seva activitat editorial, l'Avenç compta amb el suport de l'Ajuntament de Cornellà, sense el qual seria difícil mantenir aquesta activitat editorial.

Cartell de l'exposició "El Canal de la Infanta: un patrimoni en perill", en col·laboració amb la Plataforma Protegim el Canal de la Infanta.

Les relacions amb altres entitats i institucions

A nivell local, l'Avenc dona suport als estudiants dels IES de Cornellà que fan treballs de recerca sobre la ciutat, oferint fonts d'informació i proposant temes que poden ser d'interès. A la vegada participa de la Taula d'Entitats de Cornellà pel Dret a Decidir i en col·laboració amb aquestes entitats participa en l'organització d'esdeveniments locals. A nivell comarcal l'entitat participa de la plataforma Protegim el Canal de la Infanta, amb la qual ha coordinat actuacions i ha organitzat a Cornellà l'exposició El Canal de la Infanta: un patrimoni en perill.

Aquesta participació ha donat lloc al projecte de fer un llibre de divulgació sobre el Canal, la seva història, realitat i futur en el qual participin diversos autors de cada un dels diferents municipis per on passa el Canal.

L'Avenc ha procurat participar en les diferents edicions de les Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat, així com en les dels cercles d'estudi. Aquestes trobades, conjuntament amb la realitat del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, esdevenen instruments cabdals que donen vida a l'entitat i li permeten establir relacions de treball i de cooperació amb altres entitats i estudiosos de la comarca.

A nivell institucional l'Avenc manté una relació estreta de col·laboració amb l'Ajuntament de Cornellà, sense que hi hagi cap conveni específic signat. La lluita de l'Avenc per a la significació, preservació i recuperació del patrimoni històric, cultural i històric de Cornellà ha suposat, en molts moments, una tensió lògica amb els responsables polítics municipals de preservació del patrimoni. Aquesta tensió ha anat de costat amb el reconeixement per part de la

---

institució municipal de la funció que desenvolupa l'entitat d'acord amb els seus objectius estatutaris.

Perspectives de futur

Els reptes de futur són tan preocupants i significatius com els avenços aconseguits en la preservació del patrimoni des de l'any en què es va constituir l'Avenç.

Per un costat s'ha avançat en peces emblemàtiques del nostre patrimoni: la recuperació del Castell, l'activitat que es du a terme al voltant del complex del Palau de Can Mercader, el descobriment de les restes arqueològiques — ibèriques, romanes i de l'edat mitjana— que consoliden el lloc de Cornellà com un assentament poblacional pre-

històric, la preservació del patrimoni que representen les actuacions a la fàbrica de Can Suris o a la masia de Can Manso... entre d'altres. Per un altre, la degradació, quan no la destrucció, de part del patrimoni catalogat, una degradació que té la base en una manca de col·laboració responsable entre el sector privat i la institució municipal —Can Rosés, Can Fatjó, Can Camprubí, Can Manso...—, així com en la manca de projectes per donar a les peces del catàleg l'ús més adequat possible, que ensems garanteixi la seva conservació —Can Bagaria, Can Maragall...

L'Avenç i el suport que les seves actuacions puguin rebre de la societat cornellanenca constitueixen un factor determinant per aconseguir que els avenços en la preservació del patrimoni pesin més que els greus reptes existents. A l'Avenç no li han faltat, doncs, ni raó de ser ni perspectives de futur.

dossier